

Слађана Јаћимовић

Учитељски факултет Универзитета у Београду
sladjana.jacimovic@uf.bg.ac.rs

ЕРОТСКИ МОТИВИ У ПОЕЗИЈИ МИЛУТИНА БОЈИЋА

Сажетак: У раду се тумачи на који начин је талентовани и прерано умрли песник Милутин Бојић у српску поезију унео нов сензибилитет, нове вредности и значења. Његова рана љубавна поезија у својој суштини није примарно љубавна – више него о љубави песник пева о чулној страсти, о сласти која се слави пре свега у телесном споју два бића, а тек када се сагледају ови стихови, јасно је колико су његови претходници били суздржани у опису овога аспекта људске природе. Прослава живота дата је кроз прославу телесности и чулног уживања, која у Бојићевим стиховима иде до граница до којих његови савременици не долазе. Посебна пажња посвећена је песмама „Ветром шибани“, „Химна“, „Авет“, Пољубац“, „Грифос“, као и песмама са библијским мотивима – „Салома“, „Заљубљени Давид“ и „Магдалена“.

Кључне речи: превратничка интенција, еротика, додир, лиризација страсти, деструктивност, библијски мотиви – Салома, Давид, Магдалена.

Прерано преминули Милутин Бојић оставио је за собом три драме, велики број песама, низ есеја и чланака, и када се сада, после вековне дистанце од његове смрти, поново вратимо његовом делу, не може а да нас не заокупи упитаност и жаљење.

Упитаност над чињеницом да је Бојић у читалачком памћењу и књижевној историји остао познат пре свега као аутор антологијске „Плаве гробнице“, а да је готово све друго што је написао остало у дубокој сенци, ретко тумачено и прекривено непоштеним заборавом, на шта је тек покоји усамљени тумач указивао.¹ С друге стране, не можемо а да не осетимо дубоко жаљење због његове преране смрти, у оним годинама када се књижевни таленат тек развија, јер је, и после само једнога читања, сасвим јасно колики је таленат поседовао Бојић. Песме које пише са непуних осамнаест година сведочанство су силовитог дара и изузетног лирског темперамента, велике ерудиције, аутентичне мисли и песничке емоције. Можемо само да слутимо шта би овај песник написао да је поживео бар још деценију-две. Али није.

Јављајући се као нов песнички глас у ономе тренутку развоја српске поезије када српски симболизам досеже своје зенит, Милутин Бојић на први поглед остаје у оквирима епохе у којој је писао. Ипак, истовремено, већ у првим његовим младалачким песмама (уосталом, све су, бар по годинама у којима их је писао, младалачке) види се да је у српску поезију овај младић унео нов сензибилитет, нове вредности и значења. У изванредној студији написаној као предговор његовим Сабраним песмама 1978. године, Зоран Гавриловић прецизно упућује

---

1 У овом контексту посебно је значајан есеј Ивана В. Лалића из 1968. године: „Скерлићев миљеник из година што претходе светском рату, 'краљ речи' из 1917, Бојић је у поратним годинама брзо утоњуо у позадински план. Блиставило нагле афирмације почетника утрнуло је у равнодушности каснијих генерација; спорадичне похвале и ретки примери дубљег и савременијег вредновања Бојића између два светска рата не утичу битно на чињеницу да је Бојић у том времену разврстан на оне другоразредне песнике чије гласове чујемо само као део одјека поезије Дучића и Ракића. Узрок оваквој судбини није тешко сагледати у битно измењеној акустици простора наше поезије после Првог светског рата; гласови који су битно одредили и обогатили тај простор не настављају, наиме, Бојића, на оној тачки где је изузетно даровити млади песник започео свој егзодус из изражајног подручја својих старијих и славнијих савременика“ (Лалић 1997: 59).

на специфичност Бојићеве књижевне појаве и јасно маркира на који је начин и у којим смеровима овај песник проширио оквире наше поезије:

У свему, до Милутина Бојића наша поезија била је чедна, чак и кад је била тако модерна као што је, рецимо, Ракићева или Дучићева. Тек је Милутин Бојић унео елементе еротизма у наше песништво, и тиме не само проширио границе већ се разликовао од својих великих претходника, који су, сваки на свој начин, избегавали еротске теме (Гавриловић 1978: 33).

Нећемо овом приликом изводити поређења између песника, али је, док читамо Бојићеве ране, предратне песме, наглашено видљиво колико је његов сензибилитет и приступ тематици љубавног песништва другачији него код његових старијих савременика. Може се рећи да младалачка смелост и енергија у овим песмама носе карактер антиципиране авангардне превратничке интенције заоденуте у истанчану метричку уравнотеженост симболистичке поезије. Управо у његовим љубавним песмама може се уочити она превратничка снага и субверзивност које су својствене поратној песничкој генерацији, бунт против устоличених песничких конвенција и покушај њиховог превазилажења. Али искуство Великог рата, сагледавање колективног херојства и страдања, и свест о гашењу сопственог живота у солунској болници, условили су померање клатна Бојићеве поезије ка другачијим тематским и смисаоним димензијама. Она блистава субверзивност најраније лирике пригушена је притиском другачијих садржаја; нагло и драматично сазревање младог песника усмерило је поетску интенцију ка другом правцу, а трагичан крај ставио свој коначан кобни печат на један блистави лирски потенцијал.

А рана, предратна љубавна поезија Милутина Бојића у својој суштини није примарно љубавна – више него о љубави песник пева о чулној страсти, о сласти која се слави пре свега у телесном споју два бића, а тек када се сагледају ови стихови, јасно

је колико су његови претходници били суздржани у опису овога аспекта људске природе. Бојићев песнички глас одређен је не само промишљањем српске историје и снажним родољубљем, на шта га често сводимо, него истовремено и незаторним слављењем људске чулности и изазивачком смелости да први о њој пише отворено, без грађанског снебивања и без сенке метафизичких промишљања. Као да је негде у подсвести осећао колико ће му мало бити дато да живи, па је кроз стихове славио буђење сопствене чулности и његову најекстатичнију реализацију у споју мушкарца и жене:

Жедан сам те, Сласти, јер у души чујем
Крик вечите жудње, и, ко идол свети
Постала си символ у болу, у сети.
Хоћу те, Животе, и страшно тештујем.

(„Химна“)

Прослава живота дата је кроз прославу телесности и чулног уживања, која у Бојићевим стиховима иде до граница до којих његови савременици не долазе. Песничке слике љубавника који се са страшћу грле, упијају једно у друго, дрхте и вриште, гризу и уздишу, долазе до крајњих граница, и без обзира што је у њима видна младалачка, адолесцентска претераност (ко зна какве би стихове писао остарели Бојић) и Бојићу својствена драматичност, не може а да се не закључи колико су они нови и ретки у тадашњој српској поезији.

Довољно је као доказ младалачкој песничкој смелости погледати песму „Ветром шибани“ – која насловом асоцира на Дантеов *Пакао*, тачније: на Друго певање, где су прељубници осуђени да их носи ветар њихових страсти, а у смелости песничких слика враћа нас Бодлеру, и то можда понајвише његовој песми „Накит“. Анафорско набрајање шта га све узбуђује на телу вољене жене – „Волим твоје уде сазреле и вруће“, „Волим лепе руке похотне и мале, / Волим твоје тело, кад живцима цепти“ – односно опис њеног љубавног заноса („Час у грчу плачеш, час вриштиш очајно, / Час се звонко смејеш,

ко сулуди пани“) само су екстатични увод у слике у којима се еротски занос спаја са самоуништитељским нагоном, са потребом да се два најснажнија доживљаја укрсте, односно реализују у сексуалном сусрету и, у додиру оностраног ништавила, споје у једно:

Да отворим жиле хтео бих у трену
И ти на њих усне да поставиш жудно
И крв да ми сишеш, док ти жудње вену
И, док мрем, да топлиш моје тело студно

И тад, отрована, дахом мога леша,
Да ме гризеш, док ти трну уди голи,
Да кричиш док ти се жуч крвљу комеша
И да свесно појмиш онај понос холи,

Кад се дивље, лудо само крвљу воли.

До каквих је искустава деветнаестогодишњи песник могао да дође, односно колико су ови стихови плод личног искуства а колико драматична пројекција жеље да се испитају границе сексуалности и згране читалачка публика, не можемо знати нити је на нама да о томе просуђујемо. Ипак знамо да Бојић, по први пут у српској поезији, спаја, у љубавном чину, елементе својеврсног вампирског миџа у којем се страст према објекту жеље преобрађује у уживање у (уз обострани пристанак) његовом уништењу као остварењу врхунског чулног прожимања бића.²

И у другим својим песмама из овог тематског корпуса Бојић развија исту линију лиризације љубавног доживљаја. „Пољубац“ на сличан начин потврђује разарајућу, садомазохистичку страст лирског

---

2 „Може се“, каже Јулијус Евола, говорити о амбивалентности сваког интензивног еротског искуства, будући да се вољено биће док се потврђује истовремено жели и да уништи, убије, асимилира, раствори у самима себи; осећајући у њему сопствену допуну, желело би се да оно престане да буде друго биће. Отуд и елемент округлости који се сједињује са жељом, елемент који се често потврђује и у физичким аспектима љубави и у самом љубавном загрљају“ – Евола 1990: 116.

субјекта, овога пута уз својеврсну детронизацију грчке митологије, коју је наш млади песник изузетно добро познавао („Наша чудна љубав до нискости нага, / Мрзи легендарних ноћи чеда свела“), подсмева се нижим божанствима, фаунима, односно сатирима, митским похотљивцима (поглед зечји – поглед дечји). Зимски пејзаж у оквиру којег се одвија еротски судар два бића дочаран је апокалиптичним ономатопејама и песничким сликама рата праелемената персонификованих у ликовима врховних божанстава. Борба Нептуна (Посејдона) и Хада, богова мора и смрти, управо је у складу с песничким доживљајем судара Мушког и Женског бића, као својеврсног рата на живот или смрт.³

Опијени мржњом, опкољени вриском,
Припијене усне до крви смо гризли,
Моћна су нам ребра дрхтала под стиском
Прстију, што међ' њих незнано су склизли.

Чини се да у Бојићевој љубавно-еротској поезији сексуални чин има сврху сам по себи, и сам по себи је стварање, као поезија,⁴ или, како се опева у наведеној песми, „Тај пољубац душе пио нам је до дна, / И хиљаде шара, врелих ко страст лавља, / играху ко очи два пантера сродна, / Док небеса сива биваху све плавља“. Љубавнички, еротски, готово анимални чин доводи до процвата природе, до тога да се ратови елемената расцветају, као сведочанство слављења телесног додира два бића. Бојићеве песме

³ Пејзаж је у Бојићевим песмама неретко изузетно еротизован. У песми „На острву“, написаној 1917. године (те је јасно о којем је острву реч), еротизована природа је у функцији контрастног наглашавања тежине и патоса војничког страдања: „Нечујно пучина примиче се хриду, / Сањива у вео облачи се мрачни, / Ко невеста бела, кад у чедном стиду / Са трептањем чека на пољубац брачни. // Озбиљних чемпреса нежна шапутања / Прижељују шумор кактуса и палме / [...] И алге се ноћас љубе сред оргија / И окреци поје своје мадригале...“

⁴ Еротски мотиви снажни су и у Ракићевој поезији, због чега је она била критички донекле оспоравана у познатом есеју Исидоре Секулић; међутим, јасно је да Ракићеве мотиви нису тако отворени, и, могло би се рећи, бестијални као што су у поезији Милутина Бојића.

су, рекли бисмо, пре свега прослава додиривања, како би Михаил Епштејн у својој *Филозофији шела* рекао, остваривање духовне комуникације бића кроз слој епидермиса, односно телесно-еротског дијалога сопствене жеље са туђим жељама. Додир је код Бојића повлашћено чуло: љубавници никад нису на дистанци него у непрестаном тактичном упознавању, испитивању и прожимању:

Чулом вида додир излази ван граница коже и дотиче поједине ствари, као да их додирује на растојању (отуд метафора „гута очима“). Вид је у том смислу „глупљи“ од додира, јер установљавајући дистанцу у односу на туђе, не одговара патњом на кршење те границе. [...] Оно што прелази границу и што је одржава јесте једно исто – додир. Ето зашто је „разборитост“ додира неодвојива од његове „разузданости“. Оно што Аристотел назива „разузданошћу“ јесте склоност додиривања туђег, опипљива зависност од туђег, страст да се такне туђе (тело, имовина), жеља да се све време прелази граница између свог и другог. У том смислу ни вид ни слух не могу бити толико „разуздани“ као додир, јер су они по својој природи дистанциони, надгранични (Епштејн 2009: 49).

Није тешко уочити изузетну фреквентност именица *сѝрасѝ* и *сласѝ* у овим песмама где је љубав тесно повезана са борбом, а љубавни чин са својеврсним самомучењем. Као да је из средњег века изронило и спојило се значење речи *сѝрасѝ*, коју стари писци употребљавају у значењу мучења и самомучења (нпр. *сѝрасѝоѝрѝаѝ*) а писци новијег времена као еротску жељу. И то није случајно: у Бојићевој поезији љубав и смрт тесно су повезани, а сам љубавни чин потенцијално је садомазохистички (што је посебно наглашено у песмама са библијским мотивима „Салома“ и „Заљубљени Давид“). Иста еротска силовитост и претераност чита се и у песми „Грифос“:

Дубоко у мене зарила си нокте,
Да у дивљем вриску чупам своје прси,
Гризем сама себе и јаучем док те
Осећам, где мрвиш моје мушке рси.

Рс, израз коришћен углавном у епској поезији, означава мушку снагу, понос – заправо, све најбоље мушке особине. Израз, који се најчешће користи само у једнини, песник је ставио у множину и тиме га учинио, осим психолошким, и физиолошким, и на тај начин се потпуно подредио и понизио у љубавном сусрету. Женско чудовиште које га уништава психички и физички, садржава у себи и диони-зијску страст и хладну мржњу:

Пољупцем би једним спржила ме цела,
Сажегла сву младост и дрхтање сока,
Док би твоја недра ледена и бела
Голицала гробље мог спрженог ока.

У буквалом смислу мазохистичко схватање љубавног чина доводи до слика које више подсећају на средњовековна мучења или битку два заклета непријатеља, него на сексуални акт двоје љубавника. Занимљиво је да сличан песнички мотив проналазимо и у песми Бојићевог, исто тако неправедно скрајнутог, савременика Мирка Королије – његова Менада, односно баханткиња, сродна је Бојићевој „страсној царици сатира“. Њена лепота и страст доносе истовремено и блаженство и пропаст, и успон и потонуће објекта жеље, немоћног у својевољном препуштању љубавном (оргијастичном) чину, који не познаје границе дозвољеног:

Са дивљим, бледим ружама у коси
Дугој и прашној, врела, полунага,
Вришти и игра, крши јој се снага,
И уски сандал клизи с ногу боси’.

(„Менада“)

Посебно је у овом контексту инспиративна песма „Авет“, која почиње еротском сликом, а наставља се промишљањем сопствене песничке позиције и својеврсним отвореним изазовом савременицима, предратној епохи, из које својим гласом и песничким ставом тежи да се издвоји („ко страшило света“). Слично Ракићу у „Очајној песми“, млади Бојић антиципира време старачке немоћи и слабљења жи-

вотних снага (време које није дочекао, а о којем, и у другим својим песмама, пева с одређеном дозом гађења, својственом егоизму младог човека: „А када нико више не буде ме хтео, / Када будем само иронија среће, / Ружан као акреп, као овца бео“), али је срећан и поносан што је живео за тренутак и у тренутку. Истицање бестијалне, еротске и стваралачке страсти, у којој нема срамоте, која је животодавна и дата само изабранима, својеврстан је шамар друштвеном укусу. У екстатичном песничком заносу износи се отворено изазивање, са дозом надмоћног ругања, и разобличавање привида и устоличених вредности:

Имате поштење – не знате шта значи,
И имате прошлост – лешеви што труну,
И љубав, што мржњу за собом повлачи,
И имате Веру безбожништва пуну.

Бојићева критичка жаока усмерена је на општу грађанску, то јест малограђанску друштвену климу, у којој је изгубљена суштина, а културолошки биланс свео се на низање привида и самообмана. Све оно што човека чини човеком обичан грађанин нема, и није способан да схвати и живи суштину, већ генерацијски ради оно што су му радили преци – *пошћење* се своди на нечињење зла, али ни добра; прошлост која се слави, а која не значи ништа ако човек није способан да схвати добро и зло својих предака (о чему Бојић пева у *Краљевој јесени*); љубав – брачна веза која бледи и труне; и Вера у Бога, која се своди на обесмишљене ритуале. „А сам у свом болу човек Богом бива“ последњи је стих ове песме у којој лирски субјект зна да не може да измени човечанство, али може да каже шта мисли, и, потпуно лишен онога што се лицемерно зове *скромношћу*, а што песник сматра врлином оних који немају друго па се њоме хвале (зато су скромни, јер су скромних могућности) – критикује општу друштвено-културну климу и дестабилизује основну хијерархију устоличених вредности.

Поменимо, у овом смеру тумачења, Бојићеве изузетне песме библијске тематике – када их погледамо, јасно је које он јунаке изабира и у којим

њиховим животним ситуацијама уобличава ове познате мотиве. Салома, Давид и Магдалена одређени су, као субјекти Бојићеве еротско-љубавне поезије, као робови разорне страсти, и дати у оним тренуцима када им се живот сажима у тачку у којој се обесмишљава све оно што су до тада били. Салома је била веома популарна тема последње деценије 19. века, у графикама Обрија Бирдслија и чувеној Вајлдовој истоименој драми (1894), да наведемо само неке примере. Саломи је дата улога различита од оне у Библији, где је она просто оруђе у рукама своје мајке Иродијаде. Модерна Салома заљубљена је у Јована Крститеља, али како он одбија њену љубав, она се свети, обећавајући му да ће га пољубити макар мртвог, што и чини (постоји Бирдслијева графика која представља управо то).

Бојић иде и даље, на неки начин детронизујући Салому као једну од фаталних жена Библије. То наговештавају три уводна библијска цитата – један из *Псалама Давидових*, где се види да лирски субјект жали лик о коме пише, затим из *Књије о Јову*, где се имплицира питање односа највеће патње и искушења, и из *Песме над ђесмама*, најеротскијег дела Библије. Кроз три цитата лирски субјект унапред трасира пут којим ће се лирска тема развијати. Он Салому приказује као старицу, али у њој није, и ту је постављен темељ језивости, још увек угашена страст. Изузетно упечатљиве слике суноврата лепоте, младости и „амбиса страсти“ (чест мотив у овим песмама) провејавају кроз терцине, које су још један подсетник на Дантеов *Пакао*, пакао на земљи на који је Салома због својих греха осуђена: „Крвава и бела Јованова глава / Јавља јој се обноћ, звона кад заћуте, / Сред збрканих снова кад занеми јава“; односно „О, живите живот уз звуке сосана! / За вас цвате лоза. / Салома је стара“.⁵ Стихови у којима се на фону некадашње лепоте и бујности описује Саломино старачко тело могу се сврстати међу најдрастичније и стога најјезивије призоре умирања телесности: дрхте руке увеле и жуте,

5 „И лоза уцвала мирише...“ још је једна реминисценција на веома познат стих из Соломонове *Песме над ђесмама*.

набрана уста, „Чело пуно змија ко страшна Медуза,
/ Клецаве су ноге, спарушене дојке, / Црне жиле –
оков самртничких уза“, „Шкрипе трошне кости и уди
што вену“, „Пахуљице модре старост лицем оспе“. Уз
то, Бојић не преза да опева оно о чему се дотад није
певало у српској поезији (због истога мотива Бодле-
ру нису дозволили да песму „Проклетнице“ објави у
првом издању *Цвећа зла*):

По пристаништима прљавим сам ишла
и тражила страсти у чамцима блатним.
с јутра стража би ме пијану наишла

И шибала бичем по жилама вратним.
– И жене ми пише страст до кости голе!

Време Бодлера је прошло, и Бојић можда први
у свом времену, и у нашој поезији, наставља ову
линију певања о порочности (данас су се времена
променила, па се ни порочност не везује за овај тип
љубавничких односа) и објављује своју „Салому“,
која пристаје и на лезбејску љубав не би ли угасила
страст, која је њена казна:

[...] У сну јој се чини
Још љуби некога, грли га и сише.
[...]

Отворила уста, умире и снови
Бесни танац, раскош Иродова дома.
Бели осмех модрим лицем се разлива.

Тако мру на југу. Салома. Салома.

За Бојића је врло карактеристичан глагол „исисати“ управо у еротским песмама: „и крв да ми сишеш“ („Ветром шибани“), „сишући дах жена“ („Авет“), „све зажарено сише, срче“ („Под летњим сунцем“)... Може се рећи да тај глагол означава и почетак живота (мајчино млеко), као и крај – *исисаши животи из некој* –, а у Бојићевим песмама управо је овај нагон еротске пожуде у коме се поништава објекат пожуде, односно бића љубавника претапају и спајају. Занимљив је крај песме: Салома сања своју младост – грех који је прогања – па ипак жуди за тим. Два пута поновљено име бивше фаталне жене

нема призивок осуде, већ дубоког разумевања њене судбине, са дозом извесне сете и препознавања нечега што му је у митским јунацима интимно блиско.

„Заљубљени Давид“ је још једна песма са библијским мотивом. Бојићев Давид је старац заљубљен у младу жену („Жено, млечна тела, жедан сам те врло! / Мој дан пун је зиме, старост крв ми трује“). Грех једног од највећих јунака Библије, песника, борца, краља ујединитеља, постаје већи од свих његових добрих дела. Издаја пријатеља, Урије Хетејина, да би се домогао његове жене Витсавеје (Бат Шеве), стићи ће га кроз издају сина Авесалома. Али, лирски субјект подразумева да је овај део читаоцу познат. Сви његови, условно речено, библијски јунаци, именовани или безимени, дају све за тренутак – све оно што их је до тада одређивало, може да, без жаљења, у таквом тренутку буде поништено и одбачено („Цар дохватив Псалме трипут у њих пљуну / И баци их у дно оргијскога стола“). Због тога остарели Давид оргија, сече тела својих робињица, пије им младу крв (поново се активира опозиција смрт–живот уједињења у сексуалној екстази):

Сосана и харфи бесни оркан груну,
Док је бела тела, пијана и врућа,
Цар резао ножем, да сласт лоче пуну.

Ова песма је, као и „Салома“, написана у терцинама, а дела која су Давида означила као победника, песника, краља ујединитеља – више не постоје. Библијски јунак се претвара у мужјака који жели само једно: „С ножем у ноћ јурну, крикнув пун силине: / 'Уријина крв ће очај да ми спере!' / А Град Свети спава под велом тишине. // Страст је закликтала на лешини Вере“. Поново, као и у „Саломи“, све се даје и поништава за само један тренутак. При свему овоме, Бојић не оправдава ни Давида ни Салому. Нити их оптужује. Они су такви. И као такви, носе терет своје разорне страсти.

Из корпуса библијских песама о страсти и страдању издваја се песма са новозаветним насловним

мотивом. И певање о Марији Магдалени почиње од оног тренутка када је све готово, и када се, након распећа Христа, отвара простор за незаорно преиспитивање сврхе његовог страдања и онога што долази после. „Магдалена“ је мрачна и директна песма, у којој је шеснаест од осамнаест строфа испевано у првом лицу једнине, као плач Магдаленин над телом мртвог Богочовека („Зар ти, лепи Боже, бићеш грумен блата?“). Може се рећи да је песнички доживљај у тој мери снажан и аутентичан да се има утисак да је све надјачала Бојићева *апита*, његова латентно женска природа. Лирска и библијска судбина, сагледана из перспективе талентованог младог песника жељног да уздрма табуе, страшнија је од Саломине јер ова јунакиња физичком љубављу воли Бога, а лирски субјект ниже све страсније и страшније описе, док не дође до готово некрофилског момента: „Јадни мртви Боже... О дај ми да шкрупим / Соком ока мога твоје тело студно“; „Како леп си! Ја бих и мртва те хтела.“ Међутим, Бојићева Магдалена има више људскости од свих – и поред страшних описа оног што би желела, у њој је јединој присутно питање да ли људи имају право да жртвују другог ради свога спасења.

Празну славу што ће светина је стрти,
Кличу они што бих хтела да их смлавим.

Њин грех ти показа крст како се прти.
О, грешница и ја бежах од свих већа!
Зар мој грех искупи чином своје смрти?

Грех целога света, што на моја плећа
Положио ниси; ти жив само да си?
Проклетој ти би ми био циљ и срећа.

Овај мало дужи одломак сведочи о Бојићевом лирском промишљању питања зашто се Христос после васкрснућа прво јавио управо Магдалени. Чини нам се да су само овде, поред Андрејева у *Јуди Искариојском* и Казанцакиса у *Последњем Христљовом искушењу*, ликови Марије Магдалене, али и Јуде, дати у овако конципираном промишљању и пробле-

матизовању мотива страдања, греха и искупљења. Као и код поменути два писца (наравно, сасвим је дискутабилан конкретан утицај између ових писаца – Бојић и Андрејев јесу савременици, а Казацанкисов роман, иако писан деценијама, објављен је тек средином двадесетог века), и код Бојића светина, због које Христос страда, није вредна тога, а једини који осећају истинску бол и схватају величину жртве управо су поменути библијски јунаци. Јуда у „Јудином плачу“ пристаје да буде вечито проклет само да због њега, и осталих који не знају шта гледају и шта чине, а радују се искупљењу (без обзира која је цена дата за њега), Христова смрт постане залог будуће вере („Ја учиних, лудак, да за тобом гине / То пијано крдо поганштине сине! / Авај, ја те створих Богом вере њине“).

Певајући младалачки дрско о страсти, о лепоти телесног сусрета, о младости која све хоће, о тренутку због којег све остало губи важност, Милутин Бојић унео је сасвим нов сензибилитет у српску поезију. Исти сензибилитет умногоме одређује и његове историјске драме, у којима пева о зениту српске државе, у којем се назире почетак краја. Али у *Сонетима*, насталим 1916. године, нема ничега од дрскости и ероса који се читају у предратним песмама. Као да су прошле деценије а не свега неколико година између раних и последњих Бојићевих песама. Удео личне и колективне драме, слутња блиске смрти и, вероватно, разочараност у љубави, учинили су да страсти утихну а младалачки бунт усахне у дубокој резигнацији. *Сонети* су Бојићеве *јесме од ойрошијаја* – „О јадни моји кринови и лале / Спусти-те главе, треба да се вене“ – пева младић и велики песник коме је било суђено да пре времена остари и напусти све оно што је славио.

Литература

- Бојић 1978: Милутин Бојић, *Поезија*, Сабрана дела, књ. прва. Прир. Гаврило Ковијанић, Београд: Народна књига.
- Гавриловић 1978: Зоран Гавриловић, „Милутин Бојић“, предговор у: Милутин Бојић, *Поезија*, Сабрана дела, књ. прва. Прир. Гаврило Ковијанић, Београд: Народна књига.
- Евола 1990: Јулијус Евола, *Метафизика секса I*. Прев. Дубравка Рајх, Чачак: Градац.
- Епштејн 2009: Михаил Наумович Епштејн, *Филозофија шела*. Прев. Радмила Мечанин, Београд: Геопоетика.
- Лалић 1997: Иван В. Лалић, „О поезији Милутина Бојића“, *О поезији*, Дела, књ. 4. Прир. Александар Јовановић, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

Sladana Jaćimović

EROTIC MOTIFS IN THE POETRY OF MILUTIN BOJIĆ

Summary

While pointing to an unjust neglect of Milutin Bojić, the paper interprets the ways in which this talented and too-soon-departed poet introduced a new sensibility, new values and meanings to the Serbian poetry. We could say that the youthful boldness and energy in his pre-war poems bear the character of the anticipated subversive avant-garde intention cloaked in the refined metric balance of the symbolist poetry. It is precisely in his love poems that we can see that overthrowing strength and subversiveness characteristic of the post-war generation of poets, the rebellion against the established poetic conventions and an attempt to overcome them.

Early love poetry of Milutin Bojić in its core is not primarily love poetry – more than about love, the poet sings about the sensual passion, the pleasure celebrated above all

in the bodily connection of two beings. Therefore, when we consider these verses, it is clear how self-restrained were his predecessors in the description of this aspect of human nature. Bojić's poetic voice is determined not only by his pondering over the Serbian history and by his strong patriotism, which he is often reduced to, but at the same time by an undaunted celebration of human sensuality and daring boldness to be the first to write openly about it, without the bourgeois abashment and metaphysical contemplations. The celebration of life is given through the celebration of the corporality and sensual pleasure, which in Bojić's verses reaches the boundaries not approached by his contemporaries. The poetic images of lovers passionately hugging and absorbing each other, shivering and screaming, reach the end-point. Although in these images one can perceive a youthful, adolescent excessiveness and the theatricality characteristic of Bojić, one cannot but conclude how novel and rare they are in the Serbian poetry of the time. Touch is Bojić's preferred sense; lovers never stand at a distance, but are continually and tactilely making acquaintance of, examining and pervading each other. Also emphasized in this poetry is the intertwining of eroticism and death, of a love encounter and a kind of destruction contained in the love act. Special attention is devoted to the poems "Lashed by the Wind", "Hymn", "Apparition", "Kiss", "Griffin", as well as to the poems with biblical motifs – "Salome", "David Enamored" and "Magdalena".